

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Бойчука Юрія Дмитровича на дисертацію Бабича В'ячеслава Івановича "Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи", поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Пріоритетною змістовною лінією сучасної освіти є виховання здорового покоління – майбутнього нашої держави. У суспільстві це завдання покладається насамперед на вчителя, сформованість професійної компетентності якого, має відповідати запитам сучасного суспільства та стандартам освіти. У сучасних умовах катастрофічного погіршення здоров'я, професійна компетентність майбутніх учителів має бути доповненою важливим інтегрованим складником - готовністю до формування соціального здоров'я школярів, яка дозволить йому забезпечити успішну здоров'язбережувальну педагогічну діяльність, зокрема виховання соціально здорових підлітків.

У зв'язку з цим, обґрунтування теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи, заслуговує на особливу увагу.

У цьому сенсі дослідження набуває особливої актуальності, оскільки дисертант намагається окреслити шляхи, які дозволять стати більш конструктивними прагнення науковців й практиків щодо забезпечення дієвості результатів з професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи.

Оцінюючи ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації В.І. Бабича, слід зазначити, що значною мірою вона забезпечується структурою роботи, яка відображає концептосферу позиції автора. Структура дисертації, яка складається з

чотирьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних літературних джерел і додатків, є логічною та обґрунтованою, а її складові взаємопов'язаними.

Науковий апарат дослідження сформульовано коректно. Дисертант чітко визначив актуальність теми, об'єкт, предмет, мету, завдання, концепцію дослідження, загальну гіпотезу, методолого-теоретичні засади, наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дослідження, окреслив завдання та етапність пошуково-експериментальної роботи.

У процесі розв'язання поставлених завдань було використано комплекс оптимальних методів науково-педагогічного дослідження, які взаємно доповнювали один одного. Серед них теоретичний аналіз наукової літератури та нормативно-правових документів, опитувально-діагностичні та обсерваційні методи, вивчення та узагальнення педагогічного досвіду, педагогічний експеримент з обробкою його результатів методами математичної статистики.

Розроблена дисертантом концепція дослідження ґрунтується на вихідних суспільних передумовах, методологічних та науково-теоретичних положеннях, що визначають послідовність дій та напрями розв'язання теоретичних і практичних завдань дисертаційної роботи, а також прийняття науково обґрунтованих педагогічних рішень та ідей.

Вихідним положенням рецензованої дисертації є те, що професійна підготовка майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи визначається як цілеспрямований і керований процес, який розпочинається у вищому педагогічному навчальному закладі й неперервно продовжується у подальшій професійній діяльності вчителя.

У роботі наголошується, що процес формування професійної готовності майбутніх учителів до виховання соціально здорових підлітків охоплює методолого-теоретичні та змістово-процесуальні засади й

відображає єдність теоретичної та прикладної загальнонаукової, психолого-педагогічної та спеціальної підготовки студентів.

Дисертант демонструє належну структурованість наукового мислення. Розкриття готовності майбутніх учителів до виховання соціально здорових підлітків як базової категорії, здійснювалося на підставі визначення сутності, змісту і структури соціального здоров'я підлітка як важливої та необхідної умови його готовності до дорослого життя. У цьому контексті автором розглядаються ключові поняття дослідження – “професійна підготовка майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи” та “професійна готовність майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи”.

Дисертант виходить з гіпотетичного припущення й підтверджує його результатами дослідження, що реалізацію педагогічної системи формування професійної готовності майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи можна суттєво підвищити за умови наукового обґрунтування відповідної структурно-логічної моделі, яка розкривається через сукупність трьох її структурних складників (теоретичного, методологічного та технологічного) і становить чіткий механізм злагодженого функціонування та тісного взаємозв'язку всіх її складників та відповідних елементів, спрямованих на досягнення результату – професійної готовності до формування соціально здорових учнів основної школи.

Практичний шлях упровадження розробленої моделі ґрунтується на теоретико-методичних та змістово-організаційних основах і включає розроблення змісту, сукупності форм, методів та прийомів навчання студентів педагогічних спеціальностей; поетапний моніторинг визначення сформованості фахово- та особистісно значущих якісних показників – критеріальних ознак, які характеризують професійну готовність до формування соціально здорових учнів основної школи.

У дослідженні наголошується на тому, що процес формування

соціального здоров'я учнів відбувається за рахунок взаємодії соціальних інститутів - загальноосвітніх навчальних закладів, сім'ї, засобів масової інформації, закладів фізичного виховання і спорту.

З метою підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів дисертант пропонує використовувати весь потенціал освітнього процесу вищого навчального закладу шляхом: розкриття важливих аспектів виховання соціально здорової молоді в змісті дисциплін, передбачених навчальним планом для всіх педагогічних спеціальностей; упровадження відповідних спецкурсів, що збагачують зміст професійної підготовки; застосування інтерактивних форм і методів навчання; удосконалення змісту різних видів педагогічної практики, самостійної роботи, спрямованої на організацію творчої діяльності студентів, залучення студентів до науково-дослідної роботи тощо.

Достовірність і новизна дослідження забезпечуються ретельною дослідно-експериментальною перевіркою висунутих теоретичних положень, результати якої свідчать про суттєві позитивні зміни рівнів сформованості професійної готовності до формування соціально здорових учнів основної школи.

Експериментальні матеріали найбільш повно представлені у четвертому розділі. Дисертант визначає мету, завдання кожного з етапів проведеного експериментального дослідження, використовує відомі й коректно розробляє власні методи збору емпіричного матеріалу.

Обґрунтовуючи власні напрями наукового пошуку, дисертант спирається на аналіз наявних науково-педагогічних здобутків щодо формування професійної готовності до формування соціально здорових учнів основної школи, опрацьовуючи значну кількість літературних джерел (588 найменувань, із них 39 – іноземною мовою).

Теоретичне значення одержаних результатів є достатньо вираженими й визначаються сукупністю п'яти концептуальних положень, які автор обґрунтовує на різних етапах дослідження. Найбільш значимими з них є

доведення суспільної потреби у високому рівні готовності вчителя до формування соціально здорових підлітків, а отже й актуальності проведення даного дослідження, визначенні сутності й структури цього складного особистісно-психологічного утворення на підставі положень системного, аксіологічного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, та технологічного підходів; обґрунтуванні теоретико-методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціально здорових учнів основної школи, що репрезентуються як педагогічна система, яка включає цільовий, суб'єкт-суб'єктний, змістовний та процесуальний компоненти.

Розроблені дисертантом теоретичні і методичні матеріали дослідження достойні широкого використання для вдосконалення змісту професійної підготовки майбутніх учителів до педагогічної здоров'язбережувальної діяльності, зокрема формування соціального здоров'я підлітків.

Самостійну практичну цінність має розроблене та впроваджене автором навчально-методичне забезпечення процесу формування готовності майбутніх учителів до формування соціально здорових підлітків, а саме: навчальні і робочі програми низки навчальних дисциплін та спецкурсів; програмно-методичні матеріали; комплекси творчих завдань; завдання для педагогічної практики; діагностичний інструментарій для вивчення рівнів сформованості професійної готовності майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть широко використовуватися в системі післядипломної педагогічної освіти з метою зростання професійного потенціалу та підвищення рівня готовності педагогічних працівників до формування соціального здоров'я підлітків.

Проведена робота відкриває нові горизонти для подальших наукових розвідок питань вдосконалення навчальних планів підготовки майбутніх

учителів щодо посилення їх спрямованості в контексті оволодіння студентами сукупністю необхідних знань, умінь, навичок з виховання соціально здорових учнів, а також посилення взаємозв'язку із загальноосвітніми навчальними закладами відповідно до наявних змін, що відбуваються в змісті середньої освіти в напрямі формування соціально здорового молодого покоління.

Результати дослідження достатньо широко апробовано й офіційно впроваджено в освітянську практику вищих навчальних закладів різних регіонів України, про що свідчать відповідні надані довідки.

Публікації В.І. Бабича якісно і кількісно відповідають чинним вимогам, у повному обсязі віддзеркалюють зміст та результати виконаного дослідження. Основні теоретичні положення й висновки дисертаційного дослідження відображено в 39 публікаціях автора, із них 31 одноосібна, одна монографія, 23 статей у наукових фахових виданнях з педагогічних наук, зокрема 4 статей у зарубіжних періодичних виданнях, 11 тез у матеріалах науково-практичних конференцій.

Позитивної оцінки заслуговують 15 додатків, обсяг яких складає 40 сторінок. Вони унаочнюють етапи та результати здійсненої В.І. Бабичем експериментальної та навчально-методичної роботи.

Загалом, дисертація В.І. Бабича відповідає чинним вимогам, що пред'являються до докторських дисертацій. Вона містить висунуті автором для прилюдного захисту наукові положення, а також обґрунтовані й ретельно опрацьовані експериментальні результати. Поставлена мета дослідження досягнута, завдання повністю розв'язано. У процесі дослідження одержано результати, які можуть бути використані в професійній підготовці майбутніх учителів. Основні теоретичні положення знайшли своє відображення в публікаціях автора. Зміст автореферату повністю відповідає змісту дисертації.

У той же час до виконаної дисертаційної роботи можна висунути деякі зауваження та пропозиції. Обґрунтуємо свої міркування.

1. У підрозділі 1.2. “Становлення та розвиток проблеми формування соціального здоров’я особистості у науковому просторі” на сторінках 43-49 розкривається внесок видатних педагогів минулого у становлення феномену соціального здоров’я та його формування у школярів, а саме С. Шацького, А. Макаренка, В. Сухомлинського. Бажано було б також розкрити вклад в зазначеному аспекті й інших педагогів, зокрема Я. Коменського, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці та інших.
2. Підрозділ 2.2. “Структура та зміст соціального здоров’я підлітка” є завеликим за обсягом сторінок і перевантаженим рисунками. Окремі з них можна було б помістити у додатки.
3. У підрозділі 2.1. “Сутність поняття соціального здоров’я підлітка” автором здійснено ретельний аналіз понять “соціальне здоров’я населення” та “соціальне здоров’я особистості” переважно вітчизняних учених та науковців ближнього зарубіжжя. Вважаємо, що було б доречно здійснити аналіз зазначених понять, визначених також ученими далекого зарубіжжя, зокрема Європейських країн, Канади, США і т.д.
4. У підрозділі 3.1. “Науково-методичне обґрунтування та характеристика моделі педагогічної системи професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров’я учнів основної школи” бажано було б більше уваги приділити опису основних підходів, на яких базується система підготовки майбутніх учителів до формування соціально здорових учнів.
5. У дисертації основна увага приділяється опису авторських форм, методів та прийомів навчання, тоді як опис опробованих практикою традиційних, активних та інтерактивних форм і методів навчання здійснено фрагментально.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, ніяк не знижують її наукової цінності та є приводом для наукової дискусії. У цілому рецензована робота вирізняється оригінальністю, глибиною теоретичного аналізу і новизною методичних пропозицій.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження В.І. Бабича робить гідний внесок у розробку практичних шляхів підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи. Це фундаментальна, завершена науково-дослідна робота, виконана в контексті нових наукових підходів до теорії і методики професійної освіти. Ураховуючи актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їх теоретичну і практичну значимість, а також відповідність поданої роботи вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 "Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, що дає підстави для присудження **Бабичу Вячеславу Івановичу** наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри здоров'я людини
та корекційної освіти Харківського
національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди

Бойчук Ю.Д.

Доктор педагогічних наук

